

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ

**НАСТАВНО И НАУЧНО – УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ АРХИТЕКТОНСКОГ
ФАКУЛТЕТА**

**Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидаткиње Ане Граовац,
дипл.инж.арх.**

Одлуком Наставног и научно-уметничког већа Факултета 01 Број: 643//2-8.3 од
22.04.2024. године, именовани су чланови Комисије за оцену и одбрану докторске
дисертације кандидаткиње Ане Граовац под насловом:

**ПРОМЕНА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У КУЛТУРИ ПЛАНИРАЊА У СРБИЈИ НА
НИВОУ ГЕНЕРАЛНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА**

Након прегледа пријаве и пратеће документације, комисија у саставу:

в. проф. др Данијела Миловановић Родић (Универзитет у Београду – Архитектонски
факултет), в. проф. др Милица Милојевић (Универзитет у Београду – Архитектонски
факултет)
проф. др Велимир Шећеров (Универзитет у Београду, Географски факултет).

подноси следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1 Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидаткиња Ана Граовац је школске 2015/2016. године уписала Докторске академске
студије Архитектура и урбанизам на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.
Кандидаткиња је остварила 150 ЕСПБ бодова на докторским студијама са укупном
просечном оценом 9,90 и тиме стекла услов за пријаву и израду докторске дисертације.
Положила је све испите прописане студијским програмом докторских академских студија,
и то:

Назив предмета	Број ЕСПБ	Оцена
Општа методологија истраживања	22	10 (десет)
Савремени контекст архитектуре, урбанизма и грађења	8	9 (девет)
Студије архитектуре	8	10 (девет)
Посебни проблеми истраживања архитектуре и урбанизма: уметност и технологија	14	10 (десет)
Сазнајни процеси урбанистичког планирања одрживог развоја	8	10 (десет)
Савремене урбане студије	6	10 (десет)

Урбане студије	8	10 (десет)
Архитектура у контексту	8	10 (десет)
Урбани обрасци	8	10 (десет)
Архитектура као текст културе	6	9 (девет)
Дискурс истраживања	24	10 (десет)
Тематско истраживање	20	10 (десет)
Израда пријаве докторске дисертације	10	10 (десет)

Кандидаткиња је предмет *Тематско истраживање*, као увод у докторску дисертацију, одслушала и положила са оценом 10 (десет) код одабране менторке проф. др Марије Маруне. У оквиру тог предмета сагледана је комплексност теме, дефинисан тематски оквир, прикупљени су и анализирани релевантни подаци, те предложен даљи ток истраживачког рада на одабраној теми. Положеним тематским истраживањем, кандидаткиња је створила основу за припрему пријаве теме докторске дисертације, коју је успешно одбранила пред комисијом 27. новембра 2023. године, добивши оцену 10 (десет).

На седници Наставно и научно-уметничког већа Универзитета у Београду - Архитектонског факултета која је одржана 18. децембра 2023. године, на основу члана 106. Статута Универзитета у Београду - Архитектонског факултета ("Сл. билтен АФ", бр. 134/23- пречишћен текст), а у вези са чланом 26. Правилника о докторским студијама („Сл. билтен АФ“, бр. 122/20 и 136/23) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета 03 Број: 31-93/2.6.2 од 11. децембра 2023. године, донета је одлука бр. 01-2384/2-6.6. којом је образована Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Ане Граовац, дипл.инж.арх., под насловом „Промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана“ у саставу:

- др Данијела Миловановић Родић, члан Комисије, ванредни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета
- др Милица Милојевић, члан Комисије, ванредни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета
- др Велимир Шећеров, члан Комисије, редовни професор Универзитета у Београду Географског факултета

На основу члана 109. и члана 110. Статута Универзитета у Београду - Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ“, бр. 134/23-пречишћен текст) а у вези са чланом 34. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Сл. гласник УБ“, бр. 122/20 и 136/23) и Одлуком Већа докторских студија Факултета од 15. априла 2024. године, Наставно и научно - уметничко веће Факултета је, на седници одржаној дана 22. априла 2024. године, донело одлуку број 01-643/2.8.3

На основу члана 108. Статута Универзитета у Београду – Архитектонског факултета („Сл. билтен АФ“, бр. 134/23 – пречишћен текст) и члана 30. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Сл. гласник УБ“, бр. 122/20) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 05.03.2024. године, Наставно и научно-уметничко веће Архитектонског факултета је, на седници одржаној 18.03.2024. године, донело одлуку број 01-454/2-7.2 да се Ани Граовац, дипломираном инжењеру архитектуре, одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом „Промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана“ и да се за ментора именује др Марија Маруна, редовни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета.

Априла 2024. године, завршену докторску дисертацију кандидаткиња је, уз сагласност ментора, потврђену оригиналност проверену према процедури Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, и објављен рад у часопису категорије М24 повезан са садржајем докторске дисертације

предала Већу докторских студија. На основу члана 109. и члана 110. Статута Универзитета у Београду - Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ”, бр. 134/23-пречишћен текст) а у вези са чланом 34. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Сл. гласник УБ”, бр. 122/20 и 136/23) и Одлуком Већа докторских студија Факултета од 15. априла 2024. године, Наставно и научно - уметничко веће Факултета је, на седници одржаној дана 22. априла 2024. године, донело одлуку број 01-643/2.8.3 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње насловом „Промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана“, у саставу:

- др Данијела Миловановић Родић, председник Комисије, ванредни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета
- др Милица Милојевић, члан Комисије, ванредни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета
- др Велимир Шећеров, члан Комисије, редовни професор Универзитета у Београду Географског факултета

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада образовно-научном пољу техничко-технолошких наука, научној области Архитектура и урбанизам, ужој научној области Урбанизам, за коју је матичан Архитектонски факултет у Београду. Ментор предметне дисертације је др Марија Маруна, редовни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета. Списак радова који квалификују проф. др Марију Маруну за ментора докторске дисертације:

Perić, A., Maruna, M. (2022). Post-socialist discourse of urban megaproject development: From “City on Water” to “Belgrade Waterfront”. <i>Cities</i> 130, 103876	M21a	SSCI
Milovanović, A., Milovanović Rodić, D., Maruna, M. (2020) Eighty Years Overview on the Landscape Ecology Evolution from the Planning Perspective. <i>Landscape Ecology</i> 35(10), 2141–2161.	M21	SCIE
Maruna, M., Crnčević, T., Milojević, P.M. (2019) Institutional structure of Land-Use Planning for Urban Forest Protection in Post-Socialist Transition Environment: Serbian Experiences. <i>Forests</i> , 10(7), 560.	M21	SCIE
Leal Filho, W., Vargas, V., Lange Salvia, A., Londero Brandli, L., Pallant, E., Klavins, M., Ray, S., Moggi, S., Maruna, M., Conticelli, E., Amogre Ayanore, M., Radovic, V., Gupta, B., Sen, S., Paco, A., Michalopoulou, E., Hanisdah Saikim, F., Lye Koh, H., Frankenberger, F., Kanchanamukda, W., Cunha, D., Adelyna Mohammed Akib, N., Clarke, A., Wall, T., Vaccari M. (2019) The role of higher education institutions in sustainability initiatives at the local level. <i>Journal of Cleaner Production</i> , 233, 1004-1015.	M21	SCIE
Leal, W., Wolf, F., Castro-Díaz, R., Li, C., Ojeh, V.N., Gutiérrez, N., Nagy, G.J., Savić, S., Natenzon, C.E., Al-Amin, A.Q., Maruna, M., Boenecke, J. (2021). Addressing the Urban Heat Islands Effect: A Cross-Country Assessment of the Role of Green Infrastructure. <i>Sustainability</i> 13,753. Special Issue: Environmental Education for Sustainability.	M22	SSCI SCIE
Orlovic Lovren, V., Maruna, M., Stanarevic, S. (2020) Reflections on the learning objectives for sustainable development in the higher education curricula – three cases from the University of Belgrade. <i>International Journal of Sustainability in Higher Education</i> . 21(2): 315-335.	M22	SSCI
Milojević, M., Maruna, M., Djordjević, A. (2019) Transition of collective land in modernistic residential settings in New Belgrade, Serbia. <i>Land</i> , 8, 174.	M22	SSCI

Maruna, M. (2019) Toward the Integration of SDGs in Higher Planning Education: Insights from Integrated Urbanism Study Program in Belgrade. <i>Sustainability</i> , 11, 4519.	M22	SSCI SCiE
Maruna, M., Milovanović Rodić, D., Čolić, R. (2018) Remodelling Urban Planning Education for Sustainable Development: The case of Serbia. <i>International Journal of Sustainability in Higher Education</i> , 19(4), 658-680.	M22	SSCI
Lazarevic Bajec, N., Maruna, M. (2015) Planned and Autonomous Actions: Belgrade Waterfront Adaptation to Climate Change. <i>Environmental Engineering and Management Journal</i> , 14(1), 1-11.	M23	SCiE

1.3. Биографски подаци о кандидату

Ана Граовац (1975) је рођена у Београду где је завршила основно и средње образовање. Студије Архитектуре на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету уписала је 1995. године а завршила 2001. године са просечном оценом 8,65. Докторске академске студије Архитектура и урбанизам на Архитектонском факултету у Београду уписала је 2015/2016. године. Положила је све испите предвиђене наставним планом и програмом са просечном оценом 9,90.

Највећи део професионалне каријере радила је у Урбанистичком заводу Београда као урбаниста планер (од 2002-2021в). У скоро 20 година практичног искуства у јавном сектору, поред основног руковођења процесима планирања бројних урбанистичких планова различитих размера, врста и обима, од иницијалне идеје до доношења, руководила је и учествовала у изради различитих урбанистичких студија и анализа, стандардизацији процеса израде планова, креирала методологије истраживања и методологије имплементације стратегија развоја у просторном и урбанистичком планирању, од идејног нивоа до емпиријских истраживања и праћења реализације.

Од 2021. године ради самостално као експерт у области урбанистичког планирања. Ангажована је на као виши саветник на изради стратегија урбаног развоја на дванаест градова и територија у Републици Србији (UNOPS-EU ProPlus), а од 2021. године ради и у оквиру експертског удружења Нова планска пракса, чији је један од оснивача. Током рада у цивилном сектору, учествовала је у осмишљавању и реализацији програма обуке за грађане и цивилни сектор у области стратешког и регулационог планирања, истраживањима везаним за праћење процедура планирања и процеса партиципације, као и критичкој анализи актуелних предлога планова и јавних политика. Од 2020. године је и у научно истраживачком звању Истраживач-приправник, избором на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Активно пише научне и стручне радове за националне и међународне монографије, часописе и конференције са главним фокусом на процедуре планирања и плански систем, институције планирања, методологију и домет планирања као јавне активности, партиципацију, јавни интерес и јавно добро у урбанистичком планирању. Поред тога, учествује у бројним предавањима, радионицама и јавним трибинама из шире области урбанизма у организацији академских и јавних институција и организација цивилног сектора. Учествовала је на више од 40 архитектонско-урбанистичких конкурса као аутор и коаутор. За свој рад и ангажовање је добила значајне награде.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Дисертација под насловом „Промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана“ има укупно 175 страна. Основни текст дисертације је подељен у 4 поглавља и има 149 страна. У дисертацији је на 11 страна

наведен списак од 231 библиографских јединица, од којих су 48 примарни извори - 13 планских докумената (генералних урбанистичких планова, њихових измена и допуна и концептуалних решења), 15 закона и подзаконских аката и 20 осталих докумената (извештаја, записника).

Пре основног текста дисертације су дати резиме на српском и енглеском језику, изјава захвалности, детаљан садржај и списак слика, табела и скраћеница, а након основног текста дисертације списак литературе, биографија аутора и пратеће изјаве. Дисертација садржи 9 слика и 36 табела.

У наставку текста је дат садржај дисертације.

САДРЖАЈ

Списак слика

Списак табела

Списак скраћеница

1.	УВОД	7
1.2.1.	Истраживачки проблем у контексту Србије	9
1.2.2.	Предмет истраживања	10
1.3.	Циљ и задаци истраживања	11
1.4.	Полазне хипотезе истраживања	11
1.5.	Образложење усвојене методологије истраживања	11
1.6.	Научна оправданост и резултати истраживања	13
2.	ЈАВНИ ИНТЕРЕС И КУЛТУРА ПЛАНИРАЊА	14
2.1.	Концепт јавног интереса	14
2.1.1.	Појмовно одређење концепта јавног интереса	14
2.1.2.	Концепт јавног интереса и планирање	15
2.1.3.	Оспоравања концепта јавног интереса	17
2.1.4.	Актуелна питања концепта јавног интереса	18
2.1.5.	Досадашња систематизација концепта јавног интереса	19
2.1.5.1.	Систематизација у односу на фокус јавног интереса	20
2.1.5.2.	Систематизација по категоријама и начину утврђивања јавног интереса	20
2.1.5.3.	Систематизација по различитим димензијама јавног интереса	21
2.1.5.4.	Систематизација различитих школа промишљања јавног интереса у планирању	22
2.1.6.	Дискусија анализираних систематизација концепта јавног интереса	23
2.2.	Концепт културе планирања	24
2.2.1.	Појмовно одређење концепта културе планирања	24
2.2.2.	Концепт културе планирања и компаративна истраживања система планирања	26
2.2.3.	Преглед досадашњих компаративних истраживања култура планирања	27
2.2.4.	Актуелна питања концепта културе планирања	30
2.2.5.	Досадашњи приступи у истраживању концепта културе планирања	31
2.2.5.1.	Приступ базиран на димензијама културе	31
2.2.5.2.	Приступ базиран на културним нивоима планирања	31
2.2.5.3.	Приступ базиран на варијаблама интеракције учесника у планирању	32
2.2.5.4.	Приступ базиран на аспектима режима управљања	32
2.2.5.5.	Приступ базиран на културним оквирима просторног развоја	33
2.2.5.6.	Приступ базиран на димензијама кроз које се култура и планирање повезују	34
2.2.5.7.	Приступ базиран на концепту институционалне технологије	34
2.2.6.	Дискусија анализираних приступа у истраживању концепта културе планирања	35
2.3.	Концепт јавног интереса у култури планирања	36
2.4.	Друштвена култура и вредности као извор легитимитета јавног интереса у планирању	38

2.4.1.	Јавни интерес као нормативни (суштински) аспект планирања.....	39
2.4.2.	Извори легитимитета нормативног (суштинског) аспекта јавног интереса.....	41
2.4.3.	Јавни интерес као процедурални аспект планирања.....	42
2.4.4.	Извори легитимитета процедуралног аспекта јавног интереса.....	43
2.5.	Култура планирања као функција јавне управе у начину утврђивања јавног интереса.....	44
2.5.1.	Управљање и начин утврђивања јавног интереса.....	46
2.5.2.	Деонтолошки начин утврђивања јавног интереса.....	47
2.5.3.	Дијалошки начин утврђивања јавног интереса.....	47
2.6.	Поткултура планера и улога планера у утврђивању јавног интереса.....	49
2.6.1.	Јавни интерес као поштовање правила.....	50
2.6.2.	Јавни интерес као исход планирања у највећем интересу грађана.....	52
3.	ЈАВНИ ИНТЕРЕС И КУЛТУРА ПЛАНИРАЊА У СРБИЈИ.....	54
3.1.	Концепт јавног интереса у култури планирања у Србији пост-социјалистичке транзиције.....	54
3.1.1.	Уводни период (1972 - 1985) и Генерални урбанистички план Београд 2000.....	54
3.1.2.	Први период (1985 – 2003) и Генерални план Београда 2021.....	55
3.1.3.	Други период (2003 – 2009) и Измене и допуне Генералног плана Београда 2021.....	58
3.1.4.	Трећи период (2009 - 2016) и Генерални урбанистички плана Београда.....	59
3.1.5.	Четврти период (2016 – 2022) и Генерални урбанистички план Београда до 2041.....	60
3.1.6.	Закључак истраживања теоријских и стручних извора на тему јавног интереса у периоду пост-социјалистичке транзиције у Србији.....	64
3.2.	Студија случаја – јавни интерес у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана Београда.....	66
3.2.1.	Предмет истраживања студије случаја.....	66
3.2.2.	Поље истраживања и критеријуми за анализу студије случаја.....	67
3.3.	Промена правила за нормативни садржај јавног интереса у генералном урбанистичком плану.....	69
3.3.1.	Промена појма јавног интереса везано за нормативни аспект.....	69
3.3.2.	Промена начела планирања везаних за нормативни аспект јавног интереса.....	73
3.3.3.	Промена планског основа генералног урбанистичког плана.....	75
3.3.4.	Промена садржаја генералног урбанистичког плана.....	76
3.3.5.	Промена стратешког приступа изради генералног урбанистичког плана.....	79
3.3.6.	Оцена резултата анализе промене правила нормативног садржаја јавног интереса.....	82
3.4.	Промена нормативног садржаја јавног интереса као исхода процеса израде генералног урбанистичког плана.....	83
3.4.1.	Промена утилитарног аспекта.....	83
3.4.1.1.	Саобраћај, инфраструктура и комуналне службе.....	83
3.4.1.2.	Јавне службе (здравство, образовање, социјална заштита, култура.....)	84
3.4.1.3.	Спорт и рекреација.....	85
3.4.1.4.	Зелене и водене површине.....	85
3.4.1.5.	Заштита животне средине.....	86
3.4.1.6.	Заштита од ризика (поплаве, земљотреси, клизишта.....)	86
3.4.2.	Промена аспекта друштвене правде.....	86
3.4.2.1.	Приступачност становања.....	86
3.4.2.2.	Приступачност здравства, образовања, социјалне заштите.....	87
3.4.2.3.	Приступачност јавних простора за све кориснике.....	87
3.4.2.4.	Интеграција становништва и мешање намена.....	88
3.4.3.	Промена аспекта комунитаризма.....	88
3.4.3.1.	Заштита урбаног наслеђа.....	88
3.4.3.2.	Заштита природе и пејзажа.....	89
3.4.3.3.	Архитектонско обликовање.....	89

3.4.3.4.	Стандарди становања.....	90
3.4.3.5.	Верски објекти.....	90
3.4.3.6.	Државна управа (војска, полиција, судство...)	91
3.4.4.	Промена просторних биланса	91
3.4.5.	Промена циљева урбаног развоја.....	93
3.4.6.	Промена студијске и аналитичке основе	94
3.4.7.	Промена кључних проблема и перспектива урбаног развоја.....	95
3.4.8.	Промене у изради варијантних решења, алтернатива, сценарија развоја.....	97
3.4.9.	Промена приоритета урбаног развоја.....	97
3.4.10.	Промена критеријума за мониторинг и евалуацију	99
3.4.11.	Оцена резултата анализе промене нормативног садржаја јавног интереса као исхода процеса планирања	100
3.5.	Промена процедуралних правила за утврђивање јавног интереса у генералном урбанистичком плану	101
3.5.1.	Промена појма јавног интереса везано за процедурални аспект	101
3.5.2.	Промена начела планирања везаних за процедурални аспект јавног интереса	102
3.5.3.	Промена корака у изради плана	103
3.5.4.	Промена структуре учесника	104
3.5.5.	Промена нивоа и позиције доношења одлука	109
3.5.6.	Промена средстава комуникације.....	113
3.5.7.	Оцена резултата анализе промене процедуралних правила за утврђивање јавног интереса	116
3.6.	Промена начина утврђивања јавног интереса у процесу дијалога у пракси израде генералног урбанистичког плана	118
3.6.1.	Промена структуре учесника раног јавног увида и јавног увида	118
3.6.2.	Промена структуре примедби током раног јавног увида и јавног увида.....	120
3.6.3.	Промена теме примедби током раног јавног увида и јавног увида.....	121
3.6.4.	Промене у одговорима на примедбе са раног јавног увида и јавног увида.....	123
3.6.5.	Промена у груписању интереса и прављењу коалиција у процедури раног јавног увида и јавног увида	124
3.6.6.	Промена у начину доношења одлука	130
3.6.6.1.	Полазне основе	130
3.6.6.2.	Концепт и нацрт плана.....	131
3.6.6.3.	Рани јавни увид и јавни увид	132
3.6.7.	Оцена резултата анализе промене начина утврђивања јавног интереса у процесу дијалога.....	134
4.	ЗАКЉУЧАК	137
4.1.	Тумачење резултата у односу на циљеве истраживања	137
4.1.1.	Тумачење резултата у односу на друштвене вредности као извор легитимитета јавног интереса у планирању	137
4.1.2.	Тумачење резултата у односу на функцију јавне управе у утврђивању јавног интереса у планирању	141
4.1.3.	Тумачење резултата у односу на улогу планера у утврђивању јавног интереса у планирању	146
4.2.	Тумачење резултата у односу на постављене хипотезе.....	149
4.3.	Кључни недостаци и ограничења истраживања	150
4.4.	Потенцијали за даља истраживања	150
4.5.	Смернице за примену истраживања у систему планирања и пракси планирања у Србији	151
4.6.	Закључак истраживања	152
ЛИТЕРАТУРА.....	.....	156

Биографија аутора

Изјава о ауторству
Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада
Изјава о коришћењу

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Докторска дисертација има четири поглавља: 1. *Увод*, 2. *Јавни интерес и култура планирања* у ком се дефинише теоријски оквир истраживања, 3. *Јавни интерес и култура планирања у Србији* у ком се представља примењен део истраживања са приказом и интерпретацијом резултата истраживања, и 4. *Закључак* у ком се сумирају и тумаче остварени резултати.

Уводно поглавље има шест потпоглавља у којима се наводе општа разматрања концепта јавног интереса и културе планирања, формулишу и контекстуализују истраживачки проблем и предмет истраживања, наводе циљеви, задаци и полазне хипотезе, даје образложење усвојене методологије, образлаже научна оправданост, појашњава научна оправданост и специфицирају резултати истраживања.

Друго поглавље под називом **Јавни интерес и култура планирања** има шест потпоглавља којима се утврђује теоријски оквир истраживања. Прво потпоглавље под називом *Концепт јавног интереса* садржи појмовно одређење концепта јавног интереса, успоставља везу овог концепта са планирањем, наводи основе оспоравања концепта, актуелна питања, специфицира, анализира и дискутује досадашње систематизације концепта јавног интереса. Друго потпоглавље под називом *Концепт културе планирања* садржи појмовно одређење концепта културе планирања, успоставља везу концепта са компаративним истраживањима система планирања, даје преглед досадашњих компаративних истраживања култура планирања, актуелних питања, специфицира, анализира и дискутује различите приступе истраживању концепта културе планирања. У трећем потпоглављу под називом *Концепт јавног интереса у култури планирања* се успоставља приступ истраживању концепта јавног интереса у култури планирања утврђивањем различитих димензија њиховог повезивања, као и њиховој промени кроз време. Основна истраживачка идеја је везивање ових димензија за актуелна питања концепта јавног интереса и у том смислу дефинисане су и три кључне истраживачке перспективе, које се разматрају у следећа три потпоглавља: *Друштвена култура и вредности као извор легитимитета јавног интереса у планирању* у ком се култура планирања поставља у контекст друштвене културе, а јавни интерес легитимише на основу друштвених вредности оличеним у нормативном и процедуралном аспекту планирања; *Култура планирања као функција јавне управе у начину утврђивања јавног интереса* у ком се успоставља релација између управљања и утврђивања јавног интереса, уводи разлика између деонтолошког и дијалогског начина утврђивања јавног интереса у процесима креирања прописа и доношења одлука; и *Поткултура планера и улога планера у утврђивању јавног интереса* у ком се поткултура планера разматра као димензија културе планирања, а јавни интерес, преко улоге планера, доводи у везу са етиком поштовања правила и етиком доброг исхода за што већи број грађана.

Треће поглавље под називом **Јавни интерес и култура планирања у Србији** има шест потпоглавља и представља примењен део истраживања. Прво потпоглавље под називом *Концепт јавног интереса у култури планирања у Србији пост-социјалистичке транзиције* садржи преглед ставова професионалне јавности на основу научних и стручних радова, студија и истраживања публикованих у том периоду са становишта разумевања и тумачења јавног интереса током пост-социјалистичке транзиције у Србији и то у оквиру пет периода: Уводни од 1972 до 1985., Први период од 1985 до 2003., Други период од 2003-2009., Трећи период од 2009-2016., и Пети период од 2016-2022. године. Потпоглавље *Студија случаја – јавни интерес у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана Београда* ближе дефинише предмет (генерални урбанистички планова, њихове значајније измене и допуне, закони о планирању и

изградњи и најважнији подзаконских акти) и критеријуме њихове детаљне анализе у оквиру четири истраживачка поља (на основу три перспективе дефинисане теоријском поставком) у периодима дефинисаним у односу на доношење анализираних планова. Поступак и резултати тако конципираног истраживања су представљени у оквиру следећих четири потпоглавља: *Промена правила за нормативни садржај јавног интереса у генералном урбанистичком плану, Промена нормативног садржаја јавног интереса као исхода процеса израде генералног урбанистичког плана, Промена процедуралних правила за утврђивање јавног интереса у генералном урбанистичком плану, и Промена начина утврђивања јавног интереса у процесу дијалога у пракси израде генералног урбанистичког плана.* Сва четири потпоглавља садрже дискусију и оцену резултата анализе у датом истраживачком пољу.

Поглавље **Закључак** има шест потпоглавља. У оквиру пет поглавља су дата тумачења резултата у односу на постављене циљеве и хипотезе истраживања, специфицирани његови кључни недостаци и ограничења, формулисани потенцијали за даља истраживања и дате смернице за примену истраживања у пракси планирања у Србији, док су у последњем потпоглављу сумирани сви закључци истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

У овој докторској дисертацији, кандидаткиња је остварила значајан научни допринос у области архитектуре и урбанизма, посебно у ужој области урбанизма. Кључни допринос овог истраживања је оригинални приступ у сагледавању везе између два велика и значајна концепта у теорији и пракси планирања – јавног интереса и културе планирања, у виду различитих аспеката/димензија у којима се ова два концепта повезују.

Оригиналност ове дисертације лежи и у дефинисању конкретних критеријума за анализу праћења промене јавног интереса у култури планирања, односно идеји да култура планирања може представљати својеврсни аналитички апарат за анализу промене јавног интереса у пракси планирања у Србији. Овим се успоставља нови приступ у анализи и евалуацији јавног интереса у планским решењима, конкретно на нивоу генералног урбанистичког плана. Истовремено, истраживање пружа увид и у промене до којих долази током времена – везаних за јавни интерес, а у контексту промене културе планирања.

Савременост дисертације се огледа у избору и дефинисању проблема истраживања, који није изузетно актуелан само у контексту Србије, већ је утемељен и у актуелним и твореним питањима који се тичу концепта јавног интереса и културе планирања на глобалном нивоу.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

У својој докторској дисертацији, кандидаткиња је користила широк спектар литературе из области теорије планирања, као и изворе који се односе на системе и праксу планирања у Србији. Избор, обим и квалитет референтних радова показују да је кандидаткиња добро упућена у основне теоријске концепте и релевантне информације из области свог истраживања. Поред тога, аргументовала је своје ставове и формирала закључке на основу одабраних референци и извора на адекватан начин. С обзиром на то да је дисертација заснована на повезивању различитих теоријских концепата, као и примени резултата теоријског дела истраживања у анализи теоријских и стручних ставова по питању јавног интереса у култури планирања у Србији, коришћена литература обухвата три тематске групе.

Прва тематска група обухвата литературу која се бави концептом јавног интереса у теорији планирања – његовим појмовним одређењем, везом са планирањем, кључним

аспектима, оспоравањима и актуелним питањима, као и досадашњим систематизацијама концепта. Литература је коришћена на начин да проблематизује и усмерава даље истраживање ка културним особеностима концепта јавног интереса. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

Alexander, E. (2002b). The Public Interest in Planning: From Legitimation to Sustainable Plan Evaluation. *Planning Theory*, 1(3), 226–249

Campbell, H., & Marshall, R. (2002b). Utilitarianism's Bad Breath? A Re-evaluation of the Public Interest Justification for Planning. *Planning Theory*, 1(2), 163-187.

Dadashpoor, H., & Sheydayi, A. (2021). Defining Public Interest in Planning: A Review. *Journal of Planning Literature*, 36(4), 543-561.

Fainstein, S. (2000). New Directions in Planning Theory. *Urban Affairs Review*, 35(4), 451-478.

Flyvbjerg, B. (1998). *Rationality and Power: Democracy in practice*. University of Chicago Press.

Forester, J. (1989). *Planning in the Face of Power*. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press. Ltd.

Healey, P. (1997). *Collaborative Planning. Shaping Places in Fragmented Societies*. London: Macmillan Press Ltd.

Howe, E. (1994). *Acting on Ethics in City Planning*. New Jersey: Center for Urban Policy Research, New Brunswick.

Lennon, M. (2017). On 'the subject' of planning's public interest. *Planning Theory*, 16(2), 150-168.

Lennon, M., & Fox-Rogers, L. (2017). Morality, power and the planning subject. *Planning Theory*, 16(4), 364-383.

Moroni, S. (2004). Towards a reconstruction of the public interest criterion. *Planning Theory*, 3(2), 151-171.

Petovar, K. (2022). Javno dobro i gradski prostor. U D. Milovanović Rodić, L.J. Slavković, & M. Maruna, *U potrazi za javnim interesom: dometi urbanizma* (str. 39-62). Beograd: Univerzitet u Beogradu / Arhitektonski fakultet.

Sheydayi, A., & Dadashpoor, H. (2022). The public interest- schools of thought in planning. *Progress in Planning*.

Tait, M. (2016). Planning and the public interest: Still a relevant concept for planners? *Planning Theory*, 15(4), 335-343.

Друга тематска група обухвата литературу која се бави концептом културе планирања – појмовним одређењем, везом са системима планирања, глобалном и локалном културом планирања, досадашњим компаративним истраживањима у овој области, као и актуелним приступима у дефинисању различитих аспеката културе планирања као својеврсног аналитичког апарата за анализу различитих пракси планирања. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

Cooke, P., & Rehfeld, D. (2011). Path Dependence and New Paths in Regional Evolution: In Search of the Role of Culture. *European Planning Studies*, 19(11), 1909-1929.

de Vries, J. (2015). Planning and Culture Unfolded: The Cases of Flanders and the Netherlands. *European Planning Studies*, 23(11), 2148–2164.

Friedmann, J. (2005). Globalization and the emerging culture of planning. *Progress in Planning*, 64(3), 183-234.

Fuerst, D. (2009). Planning Cultures en Route to a Better Comprehension of 'Planning Processes'? In J. Knieling, & F. Othengrafen (Eds.), *Planning Cultures in Europe - Decoding Cultural Phenomena in Urban and Regional Planning* (pp. 23-38). Farham, UK: Ashgate Publishing.

Getimis, P. (2012). Comparing Spatial Planning Systems and Planning Cultures in Europe. The Need for a Multi-scalar Approach. *Planning Practice and Research*, 27(1), 25-40.

Gullestrup, H. (2009). Theoretical Reflections on Common European (Planning-) Cultures. In J. Knieling, & F. Othengrafen (Eds.), *Planning Cultures in Europe - Decoding Cultural Phenomena in Urban and Regional Planning* (pp. 3-21). Farnham, UK: Ashgate Publishing.

Janin Rivolin, U. (2012). Planning Systems as Institutional Technologies: a Proposed Conceptualization and the Implications for Comparison. *Planning Practice and Research*, 27(1), 63-85.

Knieling, J., & Othengrafen, F. (2009). *Planning cultures in Europe: decoding cultural phenomena in urban and regional planning*. Farnham, England: Ashgate.

Knieling, J., & Othengrafen, F. (2015). Planning Culture—A Concept to Explain the Evolution of Planning Policies and Processes in Europe? *European Planning Studies*, 23(11), 2133-2147.

Nadin, V., & Stead, D. (2008). European spatial planning systems, social models and learning. *disP - The Planning Review*, 44(172), 35-47.

Sanyal, B. (2005). *Comparative Planning Studies*. New York: Routledge.

Stead, D. (2012). Convergence, Divergence, or Constancy of Spatial Planning? Connecting Theoretical Concepts with Empirical Evidence from Europe. *Journal of Planning Literature*, 28(I), 19-31.

Трећа тематска група обухвата литературу која се бави јавним интересом у пракси планирања у периоду пост-социјалистичке транзиције у Србији. С обзиром да су на основу претходних теоријских истраживања установљене основне димензије у којима се концепт јавног интереса повезује са концептом културе планирања, литература у оквиру ове тематске групе је коришћена на начин да проблематизује кључне аспекте сваке од ових димензија. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

Begović, B. (1995b). Prihvatljiv nivo državne intervencije tokom tranzicije: slučaj urbanističkog planiranja. U N. Lazarević Bajec, *Urbano planiranje i politika* (str. 73-78). Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu.

Čolić, N. (2017). Operationalizing the public interest in the local planning context of Serbia. *Spatium*, 38, 10-17.

Čolić, R. (2009). *Participacija u strateškom planiranju gradova i razvoj saznanja - primer strateškog plana grada Niša, doktorska disertacija*. Beograd: Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski Fakultet.

Ђорђевић, А. (2020). *Добро у планирању : модел вредносног расуђивања у пракси развоја града, докторска дисертација*. Београд: Универзитет у Београду, Архитектонски факултет.

Graovac, A., Đokić, J., Teofilović, A., & Teofilović, V. (2021). Uloga i dometi generalnog urbanističkog plana u savremenom planiranju Beograda. *Arhitektura i urbanizam*, 52, 7-15.

Lazarević Bajec, N. (1995). *Urbano planiranje i politika*. Beograd: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu.

Milovanović Rodić, D. (2013). *Redefinisanje modela učešća građana u urbanističkom planiranju Srbije u skladu sa komunikativno-kolaborativnom paradigmom, doktorska disertacija*. Beograd: Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet.

Petovar, K., & Vujošević, M. (2008). Koncept javnog interesa i javnog dobra u urbanističkom i prostornom planiranju. *Sociologija i prostor*, 46(1 (179)), 23-51.

Savkić, D. (2016). *Uloga generalnog urbanističkog plana u upravljanju lokalnim razvojem u Srbiji posle 2000-te godine, doktorska disertacija*. Beograd: Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet.

Vujošević, M. (2002). O novim metodološkim i drugim standardima u planiranju. Povodom Generalnog plana Beograda 2021. *Arhitektura i Urbanizam*, 9, separat.

Vujošević, M., & Nedovic-Budic, Z. (2006). Planning and societal context — The case of Belgrade, Serbia. In S. Tsenkova, & Z. Nedović-Budić, *The Urban Mosaic of Post-Socialist Europe: Space, Institutions and Policy* (pp. 275-294). Physica-Verlag Heidelberg.

Праћење промене јавног интереса у култури планирања у Србији обухватило је анализу генералних урбанистичких планова и њихових кључних измена и допуна, као и закона о планирању и изградњи и њихових кључних измена и допуна у периоду пост-социјалистичке транзиције у Србији, а основни извори су следећи:

Генерални план Београда 2021 (2003). "Службени лист града Београда" број 27/03.

Измене и допуне Генералног плана Београда 2021 (2009) – фаза 2. "Службени лист града Београда" број 63/09.

Генерални урбанистички план Београда (2016). "Службени лист града Београда" број 11/16.

Рани јавни увид поводом израде генералног урбанистичког плана Београда 2041. (2022, 06 13). Retrieved from beograd.rs: https://www.beograd.rs/cir/gradski-oglasni-konkursi-i-tenderi/1795801-rani-javni-uvvid-povodom-izrade-generalnog-urbanistickog-plana-beograda-2041_2/

Закон о планирању и уређењу простора и насеља (1995). "Службени гласник РС" број 44/95.

Закон о планирању и изградњи (2003). "Службени гласник РС" број 47/03.

Закон о изменама и допунама закона о планирању и изградњи. (2006). "Службени гласник РС" број 34/06.

Закон о планирању и изградњи (2009). „Службени гласник РС“ број 72/09.

Закон о изменама и допунама закона о планирању и изградњи (2011). "Службени гласник РС" број 24/11.

Закон о изменама и допунама закона о планирању и изградњи (2014). "Службени гласник РС" број 132/14.

Закон о изменама и допунама закона о планирању и изградњи (2018). "Службени гласник РС" број 83/18.

Закон о изменама и допунама закона о планирању и изградњи (2019). "Службени гласник РС" број 31/19.

Правилник о садржини, начину израде, начину вршења стручне контроле урбанистичког плана, као и условима и начину стављања плана на јавни увид (2004). „Службени гласник РС“ број 12/04

Правилник о садржини, начину и поступку израде планских докумената (2010). „Службени гласник РС“ број 31/10

Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања (2015). „Службени гласник РС“ број 64/15

Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања (2019). „Службени гласник РС“ број 32/19

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У оквиру рада на докторској дисертацији кандидаткиња Ана Граовац применила је више истраживачких метода у циљу провере научних хипотеза које су адекватно одабране у односу на предмет и циљеве истраживања. Главни научни допринос дисертације налази се у домену повезивања теоријских концепата јавног интереса и културе планирања. Додатно, специфично за Србију, научни допринос дисертације је и систематизација знања и објашњење на који начин култура планирања у Србији конкретизује јавни интерес у урбанистичком планирању.

У складу са тим, истраживање је подељено у два дела. У првом делу концепт јавног интереса и концепт културе планирања разматрају се на теоријском нивоу. У другом делу разматра се јавни интерес у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана.

Кључни научни проблем истраживања је повезивање, односно потврда претпоставке да се концепт културе планирања може користити као аналитички оквир за истраживање јавног интереса. У том циљу, основни методолошки поступак у првом, теоријском делу истраживања јесте преглед и систематизација литературе везане за концепт јавног интереса и концепт културе планирања и успостављање релација између ова два концепта. У првом, теоријском делу, методолошки кораци су били следећи:

- а) Преглед и систематизација литературе која се бави концептом јавног интереса у циљу анализе главних савремених теоријских становишта која се тичу појмовног одређења јавног интереса, везе концепта јавног интереса и планирања, преиспитивања концепта јавног интереса, као и становишта везаних за актуелну проблематику и актуелна питања у овом домену;
- б) Преглед и систематизација литературе која се бави класификацијом концепта јавног интереса у циљу анализе постављених критеријума који дефинишу различите аспекте јавног интереса, као и потенцијалних преклапања и одступања у различитим систематизацијама;
- в) Дискусија анализираних систематизације концепта јавног интереса са становишта актуелних питања у домену јавног интереса, у циљу успостављања прелиминарне структуре истраживања;
- г) Преглед и систематизација литературе која се бави концептом културе планирања у циљу анализе главних савремених теоријских становишта која се тичу појмовног одређења културе планирања, компаративних истраживања у системима планирања, као и становишта везаних за актуелну проблематику и актуелна питања у овом домену;
- д) Преглед и систематизација литературе која се бави досадашњим приступима у истраживању концепта културе планирања, са посебним фокусом на теоријске поставке различитих аналитичких оквира, односно критеријума за евалуацију специфичних културних особености планирања;
- ђ) Дискусија анализираних приступа у истраживању концепта културе планирања са становишта актуелних питања у домену јавног интереса и одабир оних приступа који могу представљати аналитички оквир прелиминарне структуре истраживања;
- е) Повезивања концепата јавног интереса и културе планирања као аналитичког оквира истраживања кроз различите перспективе, као и успостављања основне структуре истраживања;
- ж) Преглед и систематизација литературе која се бави концептом јавног интереса и концептом културе планирања у циљу анализе различитих перспектива сагледавања јавног интереса у култури планирања које су утврђене у основној структури истраживања.

Кључни практични проблем истраживања је повезивање различитих перспектива сагледавања јавног интереса са предметом истраживања. У том циљу, основни методолошки поступак у другом, примењеном делу истраживања јесте студија случаја која обухвата генералне урбанистичке планове Београда и законе о планирању и изградњи, дата кроз историјску компаративну анализу. У том делу истраживања, успостављени су следећи методолошки кораци:

- а) Преглед и систематизација литературе која се бави проблематиком јавног интереса у периоду пост-социјалистичке транзиције у Србији, у циљу анализе и дискусије теоријских и стручних ставова и резултата истраживања, њиховог хронолошког приказа у односу на периоде доношења генералних урбанистичких планова или њихових већих измена, и то са три главна аспекта јавног интереса која су у фокусу;
- б) Преглед и систематизација свих генералних урбанистичких планова, њихових измена и допуна, као и закона о планирању и изградњи и њихових главних подзаконских аката који су доношени у периоду пост-социјалистичке транзиције у Србији, у циљу дефинисања конкретног предмета истраживања;
- в) Повезивање основне структуре истраживања са предметом истраживања и дефинисање поља истраживања;

г) Дефинисање сета критеријума који ће се примењивати у даљем истраживању, у складу са теоријским резултатима истраживања различитих перспектива сагледавања јавног интереса у култури планирања које су утврђене у основној структури истраживања и прелиминарне анализе предмета истраживања;

д) Анализа садржаја одабраних закона о планирању и изградњи и кључних подзаконских аката, по утврђеним критеријумима који се односе на нормативни садржај јавног интереса у различитим временским секвенцама, одређеним израдом нових или изменама и допунама постојећих планова, као и тумачење резултата;

ђ) Анализа садржаја одабраних генералних урбанистичких планова – текста и графичких прилога, по утврђеним критеријумима који се односе на нормативни садржај јавног интереса као исход процеса планирања, као и тумачење резултата;

е) Анализа садржаја одабраних закона о планирању и изградњи и кључних подзаконских аката, по утврђеним критеријумима који се односе на промену процедуралних правила, као и тумачење резултата;

ж) Анализа документационе основе одабраних генералних урбанистичких планова (која обухвата званичне закључке, решења, одлуке, извештаје, записнике, примедбе итд.), по утврђеним критеријумима који се односе на утврђивање јавног интереса у процесу дијалога, као и тумачење резултата.

У закључном делу рада, дата је систематизација и тумачење добијених резултата у односу на конкретне циљеве истраживања и постављене хипотезе. Такође, изведени су и закључци везани за кључне недостатке и ограничења самог истраживања, као и потенцијали за даља истраживања.

3.4. Примењивост остварених резултата

Општи резултат истраживања налази се у домену разумевања конкретних елемената културе планирања у Србији, њихових промена кроз време и, следствено томе, њиховог утицаја на конкретизацију јавног интереса у урбанистичком планирању.

У процесу доласка до општег резултата истраживања, дошло се и до следећих конкретних научних и практичних резултата:

- Дефинисане су кључне актуелне перспективе сагледавања јавног интереса у култури планирања на теоријском нивоу, као конкретан научни резултат истраживања;
- Дефинисани су критеријуми за евалуацију различитих аспеката јавног интереса у урбанистичком планирању у специфичном културном контексту, као конкретан практични резултат истраживања;
- Истражени су различити аспекти јавног интереса у планирању у Србији, као и њихова промена кроз време, као конкретан практични резултат истраживања;
- Практични резултати истраживања су протумачени у односу на кључне актуелне перспективе сагледавања јавног интереса у култури планирања, као конкретан научни резултат истраживања.

Напослетку, утврђене су и могућности практичне примене истраживања кроз главне смернице за унапређење система и праксе планирања у Србији:

- Унапређење закона о планирању и изградњи кроз редефинисање појединих чланова закона и доношење подзаконских аката;
- Унапређење јавних политика у домену урбаног развоја;
- Редефинисање и учвршћивање улоге генералног урбанистичког плана као основног носиоца јавног интереса у планирању града.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Докторска дисертација Ане Граовац показује изразиту способност кандидаткиње за самостални научни рад. Дисертација је заснована на јасно дефинисаној теми и предмету истраживања, а кандидаткиња је развила специфичан методолошки приступ који је омогућио емпиријску проверу претходних хипотеза. Кроз критички приступ литератури,

кандидаткиња је прецизно дефинисала основне концепте, њихове везе и успоставила теоријски оквир свог истраживања. Потом, након дефинисања адекватних критеријума, кроз системску анализу теоријских извора, генералних урбанистичких планова и закона о планирању и изградњи, кандидаткиња је одговорила на постављене циљеве и хипотезе истраживања.

У свом раду на дисертацији, кандидаткиња је демонстрирала дубоко разумевање и познавање области архитектуре и урбанизма, као и специфична знања из уже научне области урбанизма. Такође, показала је вештину у примени различитих метода истраживања и способност интерпретације добијених резултата.

На основу прегледа целокупног рада изложеног у докторској дисертацији и анализе научних истраживања, комисија се уверила да кандидаткиња Ана Граовац има неопходна знања и квалификације за успешан самостални научни рад. Она ће, стога, значајно допринети развоју савремене теорије и праксе у области архитектуре и урбанизма, а особено у домену урбанизма.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Главни научни допринос дисертације налази се у домену повезивања теоријских концепата јавног интереса и културе планирања. Додатно, специфично за Србију, научни допринос дисертације је и систематизација знања и објашњење на који начин култура планирања у Србији конкретизује јавни интерес у урбанистичком планирању.

Конкретни теоријски доприноси се огледају у следећем:

- Систематизација научног знања везаног за концепт јавног интереса, нарочито у домену јавног интереса као интереса државе, норме за планирање и етичке норме за планере;
- Систематизација научног знања везаног за концепт културе планирања, нарочито везано за културу планирања као потенцијални аналитички оквир истраживања различитих пракси планирања.
- Утврђивање конкретних приступа везаних за концепт културе планирања који могу да проблематизују и конкретизују јавни интерес у урбанистичком планирању, нарочито домену јавног интереса као интереса државе, норме за планирање и етичке норме за планере;
- Утврђивање критеријума и индикатора за анализу и анализа одабраних генералних урбанистичких планова Београда и закона о планирању и изградњи по утврђеним критеријумима и индикаторима
- Објашњење односа културе планирања и јавног интереса као планске норме, анализа и тумачење промене на нивоу генералног урбанистичког плана;
- Објашњење односа културе планирања и јавног интереса као интереса државе, анализа и тумачење промене на нивоу генералног урбанистичког плана;
- Објашњење односа културе планирања и јавног интереса као етичке норме за планере, анализа и тумачење промене на нивоу генералног урбанистичког плана.

Главни методолошки допринос дисертације представља **успостављање три истраживачке перспективе** кроз повезивање три димензије културе планирања са различитим аспектима јавног интереса, дефинисање критеријума за оперативно спровођење истраживања у оквиру **четири поља практичног истраживања** студије случаја којима се могу истражити све истраживачке перспективе.

У складу са тим, методологија истраживања се може применити и у будућим истраживањима, а стечено знање представља основ за унапређење методологије планирања, нарочито везано за унапређење законског оквира (закон о планирању и

изградњи и подзаконских аката), различитих јавних политика и урбанистичких планова, нарочито генералног урбанистичког плана као кључног стратешког урбанистичког плана града.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

У својој докторској дисертацији, Ана Граовац успешно користи више научних метода истраживања, од анализе релевантног теоријског оквира до примене резултата теоријског дела истраживања на студији случаја, како би се утврдила промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана. На тај начин, истраживање успешно синтетиче теорију и праксу планирања, и то у веома значајном и актуелном домену јавног интереса у урбанистичком планирању. Рад систематски анализира глобално, европско и локално знање везано за концепт јавног интереса и културе планирања и утврђује њихове везе кроз изградњу теоријског аналитичког оквира. Допринос овог истраживања лежи у утврђивању кључних отворених питања и аспеката који се тичу јавног интереса, њихове културне утемељености, и успостављање аналитичког апарата за праћење промена у овом домену кроз време. У овој дисертацији, промена јавног интереса у култури планирања у Србији испраћена је, анализирана и тумачена на нивоу генералног урбанистичког плана у периоду пост-социјалистичке транзиције у Србији, али исти методолошки поступак може бити примењен и на дужем временском обухвату, као и на другим нивоима планирања.

Кандидаткиња формулише нови приступ у дефинисању појма јавног интереса који је културно утемељен и зависан од конкретне културе планирања у Србији. У том смислу, ово истраживање не само да мапира и успоставља специфичан концепт јавног интереса који је актуелан у Србији у једном временском пресеку, већ прати његове промене кроз више временских секвенци – одређених доношењем нових или изменама и допунама постојећих генералних урбанистичких планова. На тај начин, она концептуализује јавни интерес као промењиву културну творевину која је у сталном покрету, а не статичну и коначну „слику“ која не мења значење и вредносне основе.

Оваквим приступом, кандидаткиња успешно одговара на изазове практичне примене теоријских знања у домену планирања, али и примену знања на пољу ширем од конкретног предмета истраживања (нивоа генералног урбанистичког плана), као и могућност праћења промена, уочавања трендова и стратешког деловања у циљу унапређења теорије и праксе планирања које може да одговори изазовима савременог доба сукобљених интереса, неравноправних односа моћи и велике неизвесности.

4.3. Верификација научних доприноса

M20 – РАДОВИ У НАУЧНИМ ЧАСОПИСИМА МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА

M24 – Рад у националном часопису међународног значаја

Graovac, A., Đokić, J., Teofilović, A., Teofilović, V. (2021) Uloga i dometi generalnog urbanističkog plana u savremenom planiranju Beograda, *Arhitektura i urbanizam, br. 52*, str. 7-15, Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije

Maruna, M., **Graovac, A.** (2021) Ka kritičko-refleksivnom planeru: prilog unapređenju prakse na primeru kompleksa „Avala filma“, *Arhitektura i urbanizam, br. 52*, str. 16-26, Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije

Danilović Hristić, N., Dimitrijević Marković, S., **Graovac, A.** (2019) The implementation of an urban plan - monitoring and evaluation in the case study of the detailed regulation plan for the reconstruction of four urban blocks in Vračar, *Spatium, No. 41*, pp 41-51, Beograd: IAUS

Graovac, A., Danilović Hristić, N., Stefanović, N. (2017) Technical and logical methods for improving the process of urban planning in Serbia, *Spatium, No. 38*, pp 27-34. Beograd: IAUS

M30 – ЗБОРНИЦИ МЕЂУНАРОДНИХ НАУЧНИХ СКУПОВА

M33 – Саопштење са међународног скупа штампано у целини

Đokić, J., **Graovac, A.**, Slavković, LJ., Radovanović, K. (2023) *Planning Belgrade in reverse: questioning strategic planning in practice*, IRASA International Scientific Conference Science, Education, Technology, and Innovation SETI V 2023

Jovanović, P., **Graovac, A.** (2017) *Relation between planning and realization of open spaces in New Belgrade super-blocks: Case studies of blocks 45 and 70*, 4th International Academic Conference on Places and Technologies: Keeping up with technologies in the context of urban and rural synergy

Đokić, J., **Graovac, A.**, (2008): *Implosive Sprawl*, 44th ISOCARP Congress Dalian, China: Urban Growth without Sprawl - A way Towards Sustainable Urbanization

M34 – Саопштење са међународног скупа штампано у изводу

Graovac, A., Milaković, M. (2011) *Low carboning in not law-abiding land use: Belgrade case study*, 47th ISOCARP Congress Wuhan, China: Liveable Cities - Urbanising World, Meeting the Challenge

M40 - НАЦИОНАЛНЕ МОНОГРАФИЈЕ, ТЕМАТСКИ ЗБОРНИЦИ

M44 – Поглавље у књизи M41

Đokić, J., **Graovac, A.** (2022) *Za koga rade urbanisti: javni interes u urbanističkom planiranju*, u dr Danijela Milovanović Rodić, Ljubica Slavković, dr Marija Maruna (ur.) *U potrazi za javnim interesom – dometi urbanizma*, str. 101-130, Univerzitet u Beogradu Arhitektonski fakultet, ISBN 978-86-7924-283-9

Radovanović, K., Slavković, LJ., **Graovac, A.**, Đokić, J. (2022) *Zaštita prava na učešće u odlučivanju o budućnosti kao javni interes*, u dr Danijela Milovanović Rodić, Ljubica Slavković, dr Marija Maruna (ur.) *U potrazi za javnim interesom – dometi urbanizma*, str. 147-172, Univerzitet u Beogradu Arhitektonski fakultet, ISBN 978-86-7924-283-9

M45 – Поглавље у књизи M42

Graovac, A., Jovanović, P. (2021) *Brutalizam u različitim kontekstima Beograda*, u dr Luka Skansi (ur.) *Na međi umetnosti i inženjerstva: Studije o posleratnoj arhitekturi u Beogradu i Srbiji*, str. Univerzitet u Beogradu Arhitektonski fakultet

M50 - РАДОВИ У НАУЧНИМ ЧАСОПИСИМА НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА

M53 – Рад у националном часопису

Stupar, A., Milaković, M., **Graovac, A.** (2013) *Reaktivacija prirodnih potencijala Beograda: biofilija i biomimikrija kao nove komparativne prednosti*, *Arhitektura i urbanizam*, br. 37, str. 35-42, Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije

M60 - ЗБОРНИЦИ ДОМАЋИХ НАУЧНИХ СКУПОВА

M61 – Предавање по позиву са скупа националног значаја штампано у целини

Đokić, J., **Graovac, A.**, Radovanović, K., Slavković, LJ. (2023) *Evaluacija i efekti sprovođenja planova generalne regulacije*, u Dejan Filipović, Velimir Šećerov, Dejan S. Đorđević (ur.) *Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine*, str. 33-40, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet

Slavković, LJ., **Graovac, A.**, Đokić, J., Radovanović, K. (2021) *Dometi učešća građana u procesu urbanističkog i prostornog planiranja u Beogradu tokom pandemije Kovid-19*, u dr Dejan Filipović, dr Velimir Šećerov, dr Dejan S. Đorđević, (ur.) *Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine*, str. 49-56, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet

M63 – Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини

Veljović, V., Čolić, R., Šećerov, V., Maksin, M., Radosavljević, U., Đukić, A., **Graovac, A.**, Zindović, M., Cvetković, P. (2023) Teritorijalne strategije u funkciji zaštite i razvoja prostora, u Dejan Filipović, Velimir Šećerov, Dejan S. Đorđević (ur.) *Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine*, str. 23-32, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet

Graovac, A., Đokić, J., Radovanović, K., Slavković, LJ. (2023) Verski objekti, restitucija i urbanističko planiranje, u Vesna Zlatanović-Tomašević, Ranka Gajić, Novica Stevanović (ur.) *XV naučno-stručna konferencija sa međunarodnim učešćem Klimatske promene i urbanizacija*, str. 56-70, Udruženje inženjera Beograda

Graovac, A., Đokić, J., Radovanović, K., Slavković, LJ. (2022) Utvrđivanje javnog interesa ili podsticanje nesporednosti: Izmene i dopune Plana generalne regulacije Beograda, u Velimir Šećerov, Dejan S. Đorđević, Zoran Radosavljević, Marija R. Jeftić (ur.) *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja*, str. 179-188, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet

Čukić, I., Đokić, J., **Graovac, A.**, Maruna, M., Milovanović Rodić, D., Perić, A., Radovanović, K., Savkić, D., Slavković, LJ., Teofilović, A. (2022) 100 godina transformacije koncepta javnog interesa u prostornom razvoju Srbije: Razumevanje društvenog konteksta, u Velimir Šećerov, Dejan S. Đorđević, Zoran Radosavljević, Marija R. Jeftić (ur.) *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja*, str. 137-150, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet

Radovanović, K., Milovanović Rodić, D., **Graovac, A.**, Slavković, LJ., Jerinić, J., Maruna, M., Đokić, J. (2022) Razmere eProstora – ima li mesta za javnost? Krićka analiza predloga koncepta politike o reformi e-Prostora i reformi prostornog i urbanističkog planiranja u RS, u Aleksandar Jevtić, Borko Drašković (ur.) *Međunarodna konferencija 18. Letnja škola urbanizma i održivog razvoja: Zdravi grad, e-PROSTOR – novi informacioni sistem katastra nepokretnosti, Novi oblici turizma, Digitalizacija javnih prostora*, str. 229-238, Udruženje urbanista Srbije, Republički geodetski zavod

Kosović, M., **Graovac, A.** (2021) Problemi uporednog sprovođenja prostornih i urbanističkih planova na teritoriji grada Beograda, u dr Dejan Filipović, dr Velimir Šećerov, dr Dejan S. Đorđević, (ur.) *Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine*, str. 223-232, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet

Kosović, M., **Graovac, A.** (2021) Plan generalne regulacije kao instrument za transformaciju beogradskih brownfield područja, u Aleksandar Jevtić, Borko Drašković (ur.) *Međunarodna konferencija 17. Letnja škola urbanizma i upravljanja geoprostornim podacima: Iskustva I perspective urbanističkog planiranja sa jednostepenim konceptom plana kao osnovnim, Uloga geoprostornih podataka u društvu – e-PROSTOR*, str. 51-58, Udruženje urbanista Srbije, Republički geodetski zavod

Đokić, J., **Graovac, A.** (2021) Problemi sprovođenja planova generalne regulacije Beograda, u Aleksandar Jevtić, Borko Drašković (ur.) *Međunarodna konferencija 17. Letnja škola urbanizma i upravljanja geoprostornim podacima: Iskustva i perspective urbanističkog planiranja sa jednostepenim konceptom plana kao osnovnim, Uloga geoprostornih podataka u društvu – e-PROSTOR*, str. 73-80, Udruženje urbanista Srbije, Republički geodetski zavod

Đokić, J., **Graovac, A.** (2021) Urbano nasleđe i diverzitet stambenih tipologija u savremenom Beogradu, u Olivera Vučković (ur.) *Zbornik radova XI naučno-stručne konferencije Graditeljsko nasleđe i urbanizam*, str. 190-203, Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Beograda i Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije

Gligorijević, Ž., **Graovac, A.** (2019) Argumenti za generalni urbanistički plan nove generacije, u Aleksandar Jevtić, Borko Drašković (ur.) *Međunarodni naučno-stručni skup 15. Letnja škola urbanizma: Urbanističko planiranje u novom zakonu, Nacionalna infrastruktura geoprostornih podataka – Geosrbija, Budućnost je pred nama! Kakva je?*, str. 35-42, Udruženje urbanista Srbije, Republički geodetski zavod

Đokić, J., **Graovac, A.**, Vukićević, S., Jokić, D. (2012): Redefinisiranje razvojnog koncepta opštine Majdanpek, *IV naučno-stručni skup APP: Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja*

M100 – ИЗВЕДЕНА ДЕЛА, НАГРАДЕ, СТУДИЈЕ, ИЗЛОЖБЕ, ЖИРИРАЊА И КУСТОСКИ РАД ОД МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА

M102 – Награда на конкурс

Прва награда на урбанистичком и просторно-планерском конкурс "Вароши и варошице Србије" (чланови ауторског тима: **Граовац А.**, Ђокић Ј., Синиша В., Јокић Д.). *Рedefинисање развојног концепта општине Мајданпек.*

M104 - Награда на изложби

Прва награда у категорији регионални просторни планови, просторни планови подручја посебне намене и стратегије одрживог урбаног развоја, 45. међународни Салон урбанизма у Нишу (члан радног тима). *Промоција ЕУ кохезионих политика – 12 територијалних стратегија за одрживи и интегрални урбани и територијални развој;*

Гран-при 44. Салона архитектуре (чланови ауторског тима: Петовар, К., Тркуља, С., Ђокић, Ј., **Граовац, А.**, Славковић, Љ., Дреновак Ивановић, М., Радовановић, К., Миловановић Родић, Д., Маруна, М.) у Миловановић Родић, Д., Славковић, Љ., Маруна, М. (Ур.). (2022). *У потрази за јавним интересом: домети урбанизма.* Архитектонски факултет Универзитет у Београду, ISBN: 978-86-7924-283-9

Награда у категорији Урбанизам, 44. Салон архитектуре (чланови ауторског тима: Петовар, К., Тркуља, С., Ђокић, Ј., **Граовац, А.**, Славковић, Љ., Дреновак Ивановић, М., Радовановић, К., Миловановић Родић, Д., Маруна, М.) у Миловановић Родић, Д., Славковић, Љ., Маруна, М. (Ур.). (2022). *У потрази за јавним интересом: домети урбанизма.* Архитектонски факултет Универзитет у Београду, ISBN: 978-86-7924-283-9

Трећа награда у категорији Публикације на 31. Међународни салон урбанизма у Чачку (чланови ауторског тима: Петовар, К., Тркуља, С., Ђокић, Ј., **Граовац, А.**, Славковић, Љ., Дреновак Ивановић, М., Радовановић, К., Миловановић Родић, Д., Маруна, М.) у Миловановић Родић, Д., Славковић, Љ., Маруна, М. (Ур.). (2022). *У потрази за јавним интересом: домети урбанизма.* Архитектонски факултет Универзитет у Београду, ISBN: 978-86-7924-283-9

Прва награда у категорији Публикације на 27. међународном Салону урбанизма

Глигоријевић Ж., Граовац А. (Ур.). (2018) *70 година Урбанистичког завода Београда*, Урбанистички завод Београда, ISBN: 978-86-83273-09-6

Награда Ранко Радовић у категорији Телевизијске емисије, изложбе и мултимедијалне презентације Удружења ликовних уметника промењених уметности и дизајнера Србије (чланови ауторског тима Урбанистичког завода Београда: Глигоријевић Ж., **Граовац А.**). *70 година Урбанистичког завода Београда.*

ОСТАЛИ ОБЈАВЉЕНИ РАДОВИ

Граовац, А (2022) Урбанистичко планирање и управљање земљиштем у јавној својини – анализа политика. Београд: Институт за урбане политике / Министарство простора

Славковић, Љ, Граовац, А, Ђокић, Ј, Радовановић, К (2021) Јавност на дистанци / демократија у кризи – Анализа планских процедура у периоду пандемије. Београд: Нова планска пракса – база за урбанистичка истраживања и развој планирања, ISBN 978-86-903760-0-1

Глигоријевић, Ж, Граовац, А (2018) Монографија 70 година Урбанистичког завода Београда - Историјат, Планови, Личности, Есеји, Београд: Урбанистички завод Београда, ISBN 978-86-83273-08-9 (низ)

Глигоријевић, Ж, Граовац, А (2017) Како до квалитетног урбанистичког плана по мери локалне самоуправе - Основе и препоруке за унапређење припреме урбанистичких планова. Београд: Стална конференција градова и општина Србије, ISBN 978-86-88459-88-4

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и анализе дисертације кандидаткиње Ане Граовац, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом, да испуњава научне критеријуме и да критичким сагледавањем условљености и промена јавног интереса и културе планирања у Србији представља значајан допринос научној области Архитектура и урбанизам, и посебно ужој научној области Урбанизам. Посебан допринос дисертације представља развој теоријски утемељеног и емпиријски заснованог аналитичког приступа за посматрање и разумевање промена јавног интереса и културе планирања у пракси генералног урбанистичког планирања града.

Комисија констатује да су структура дисертације, проблем и предмет истраживања, примењени научни методи и научне хипотезе у складу са пријавом теме за коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Утврђује се да докторска дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме, како у погледу квалитета и научне аргументације тако и у погледу остварених резултата, научних доприноса и примењивости добијених резултата.

Комисија закључује да је кандидаткиња способна за самостални научно-истраживачки рад, што потврђује њено научно-истраживачко искуство стечено кроз рад на самој дисертацији, и верификовано бројним научним радовима из области архитектуре и урбанизма који су публиковани у научним часописима, монографијама и презентовани на међународним конференцијама.

У складу са наведеним, Комисија предлаже Наставном и научно-уметничком већу Архитектонског факултета да се докторска дисертација под називом „Промена јавног интереса у култури планирања у Србији на нивоу генералног урбанистичког плана“, кандидаткиње Ане Граовац, дипломираног инжењера архитектуре, прихвати, изложи на увид јавности и упуту на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 14.05.2024. године

Чланови Комисије

др Данијела Миловановић Родић, председник Комисије
ванредни професор Универзитета у Београду, Архитектонског факултета

др Милица Милојевић, члан Комисије
ванредни професор Универзитета у Београду, Архитектонског факултета

др Велимир Шећеров, члан Комисије
редовни професор Универзитета у Београду, Географског факултета